

DET KONGELIGE AKADEMI FOR DE SKØNNE KUNSTER
AKADEMIRAADET

København, den 6. marts 2024

ÅBENT BREV

Om stadsarkitektens rolle i en tid med store forandringer

I København og i Aalborg skal der ansættes en ny stadsarkitekt. Og overalt i landet arbejder de kommunale politikere med svære spørgsmål, både om kommunernes fremtidige udvikling og om de konkrete byggeprojekter, der skal vurderes og godkendes. Vi skal omstille hele vores byggeindustri og omdanne vores byer, så de både bliver bæredygtige i forhold til klima, miljø og sociale forhold, og bliver tilgængelige for alle, såvel kommunernes borgere som turister.

Akademiraadet oplever ofte, at borgere henvender sig om problemstillinger, der egentlig burde håndteres lokalt. Men kommunerne mangler i mange tilfælde den kvalificerede faglige sparring, som en stadsarkitekt eller et arkitektur-råd kan give de lokale politikere og forvaltninger.

Skygge hvor der blev lovet hygge

Det kan være meget svært for lægpersoner at gennemskue forskellige byggeprojekters egenskaber i forhold til såvel oplevet kvalitet som bæredygtighed, hvad enten det er social bæredygtighed eller bæredygtighed i forhold til energiforbrug og CO2-udledning. Forbrugerombudsmanden og EU advarer mod "greenwashing", fordi det sker alt for ofte, og mange erfaringer viser, at de sociale kvaliteter og økonomiske gevinster, der loves i projekterne, aldrig materialiserer sig i virkeligheden. Der er alt for mange byggerier, hvor de indledende projekter lover vækst til kommunen og skønne steder med grillhygge og skatere, men hvor den byggede virkelighed er triste betonkasser, pyntet med mursten og fyldt med fejl og mangler. Og skygge hvor der blev lovet hygge.

Samtidig ser vi, at politikerne ofte formulerer rigtig gode visioner for deres kommune, men kommer til kort, når det gælder den konkrete eksekvering. Det gælder særligt, hvis det er eksterne konsulenter, der skal stå for processen. Desværre er der mange konsulentvirksomheder og investorer, der har svært ved at sætte sig ind i de forhold, der gør sig gældende rundt omkring i landets kommuner, og derfor blot leverer en "lagervare", når der skal laves nye planer. Men det, der virker i Aalborg, er ikke nødvendigvis hensigtsmæssigt i Horsens. Den gode byudvikling bør tage udgangspunkt i den eksisterende bys kvaliteter, steder og behov.

Det gælder ikke mindst for de rådgivere, der hjælper kommunerne med at lave udbud og rammeaftaler. Ofte ser det ud til, at det er den samme maskine, der bliver rullet ud, uanset om det er en stor transformation af et helt lokalområde eller nybyggeri til en enkelt børneinstitution.

Stadsarkitekten som ambassadør

Stadsarkitekten skal være politikernes og borgernes ambassadør i forhold til at sikre kvalitet i vores byer og bygninger, og kontinuitet i udviklingen over tid. Det stiller krav til embedet og til personen.

En stadsarkitekt i det 21. århundrede må være en person, der forstår tidens krav, og kan oversætte dem til noget, der kan fungere i praksis. Der er en anden forestilling om kvalitet i 2024 end der var i 2004, og der er bogstavelig talt et andet klima i dag, end der var for tyve år siden. Stadsarkitekten skal kunne gå i dialog med alle parter, og få tydeliggjort de potentialer og dilemmaer, der er i såvel visioner som konkrete projekter.

Det gælder i meget høj grad i dialogen med kommunens borgere. I et repræsentativt demokrati er det politikerne, der udstikker retningslinierne. Men det er et grundlæggende princip i vores forvaltning, at borgerne skal høres. Stadsarkitekten kan spille en vigtig rolle i formidlingen, både fra politiker til borger og fra borger til politiker.

Den opgave kræver mange former for viden: både arkitektonisk, teknisk, social, historisk og økonomisk viden, oven i et solidt kendskab til lovgivningen på området. Derfor er det måske bedst at se stadsarkitektembedet som et embede med et team, der sammen kan granske de udfordringer der er, både i de politiske visioner og de konkrete projekter. I nogle forvaltninger er det måske noget, der etableres ad hoc, på tværs af afdelinger, og i forhold til de skiftende opgaver. I andre er det en bedre løsning at samle alle kræfter på ét kontor. Under alle omstændigheder er det mest hensigtsmæssigt, at den samlende kraft, stadsarkitekten, er arkitekt med baggrund i en af landets to arkitektskoler eller tilsvarende internationale uddannelser.

Granskning af projekter

En helt central evne, som dygtige arkitekter har, er at aflæse projekttegninger og modeller. Såvel politikere som borgere fortæller meget ofte, at de oplever at være blevet forledt af projekt-materialet, og er blevet overrasket over det, der er blevet bygget. Renderinger og referencebilleder kan give et vildledende billede af et projekt, og det er en faglig kompetence at kunne aflæse to-dimensionelle tegninger og omsætte dem til et tre-dimensionelt rum, i en konkret bymæssig eller landskabelig sammenhæng. Kunstig intelligens repræsenterer endnu et redskab, der kan vanskeliggøre lægfolks forståelse af tegninger.

Granskning af by- og bygningsprojekter kan ikke ske på basis af tekster og beregninger alene, og slet ikke med udgangspunkt i visualiseringer. Det er tydeligt, at det er et centralt problem i mange af landets kommuner, at der enten mangler tid eller faglighed til at gennemgå alt projekt-materialet i de mange projektforslag og formidle det på en meningsfuld måde til beslutningstagerne.

Stadsarkitekten bør tillige have et indgående kendskab til “state of the art” indenfor byudvikling og byggeri. I en tid, hvor der skal tænkes nyt fra grunden, nytter det ikke at inspirationen kommer fra forbilleder, der ikke er bæredygtige eller tidssvarende. Ofte ser vi projekter, hvor der bruges referencer, der ikke er relevante og slet ikke svarer til projektet.

Udvikling af visioner

I alle landets kommuner arbejder politikere og embedsmænd med udviklingsprojekter, fra kommuneplanerne til lokale fornyelser. Det kan handle om klimatilpasning, erhvervsudvikling, nye boliger eller omdannelsesprojekter. I alle tilfælde er det afgørende for resultatets kvalitet, at visionerne udvikles arkitektonisk.

Politikere over hele landet har oplevet, at det, de forestillede sig i kommuneplanen eller en lokalplan, blev til noget helt andet i virkeligheden.

Stadsarkitekten har som en væsentlig rolle at kunne se kritisk og analytisk på ideerne, og sikre, at intentionerne bliver gennemført efter hensigten.

Arkitekturråd

Akademiraadet har forståelse for, at de mindste kommuner kan have svært ved at etablere et stadsarkitektembede. I de tilfælde kan det give mening med et arkitekturråd, sammensat af anerkendte arkitekter fra hele landet, der kan bidrage med udsyn og indsigt til granskningen og udviklingen af såvel de politiske visioner som de konkrete projekter. I givet fald er det væsentligt at have for øje, at de udpegede arkitekter bør dække en bred vifte af specialer, der er relevante for kommunen.

Arkitekturråd kan også bidrage i kommuner, hvor der faktisk er en stadsarkitekt, med andre syn på opgaverne og indsigter fra deres erfaringer i praksis. Det kunne for eksempel være internationale erfaringer med andre konkurrenceformer, eller særlig viden om inddragelsesprocesser.

Akademiraadet stiller sig gerne til rådighed for yderligere dialog.

AKADEMIRAADET

Det Kongelige Akademi for de Skønne Kunster, Akademiraadet virker til kunstens fremme og som statens rådgiver i kunstneriske spørgsmål. Akademiraadet er statens rådgiver i spørgsmål om billedkunst, arkitektur og planlægning, og står til rådighed for kommunerne og regionerne. Akademiraadet behandler henvendelser fra statslige myndigheder og kan på eget initiativ indhente oplysninger fra og fremsætte erklæringer over for statslige myndigheder og institutioner samt over for offentligheden. Rådets medlemmer er valgt i en demokratisk proces af de billedkunstnere og arkitekter, der udgør Kunstnersamfundet, og er en uafhængig og upolitisk organisation.